

Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi

Esiopetus, perusopetus ja lukio

Lainsäädäntö toiminnan ohjauksen perustana

Esi- ja perusopetusta sekä lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö ja siihen pohjautuvat opetussuunnitelmien perusteet toimivat kiusaamisen vastaisen toiminnan perustana. Osaaminen- ja elämänlaatu -lautakunta hyväksyy lukuvuosittain koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelmat, jonka liitteenä on koulun järjestyssäännöt.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet (suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma). Suunnitelman koulukohtaista toteutumista arvioidaan lukuvuoden aikana ja siitä raportoidaan osaaminen- ja elämänlaatu -lautakunnalle lukuvuosisuunnitelmien arvioinnin yhteydessä. Toimenpideohjelma liitetään osaksi suunnitelmaa oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelmaa.

Opetushallitus järjestää kiusaamiseen, väkivaltaan, häirintään ja syrjintään liittyvää koulutusta vuosina 2025-2027.

Kiusaamisen vastainen ohjelma liitetään osaksi turvallisuuskansiorakennetta

Askolan opetuspalveluilla (perusopetus ja lukio) otetaan 1.8.2026 käyttöön turvallisuuskansiomalli, joka ohjeistaa tarkemmin mm. seuraavista teemoista: palo ja pelastus, ensiapu ja tapaturmat, järjestyksen ylläpito, toimintaohjeet vaaratilanteissa, kriisisuunnitelma, vaarojen ja riskien arviointi koulutyössä sekä muut koulun toimintaa ohjaavat suunnitelmat. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa turvallisuuskansiota rakennetaan.

Turvallisuuskansio on ohjeistava, positiiviseen turvallisuuskulttuuriin kannustava ja se toimii sisäisen koulutuksen järjestämisen tukena. Turvallisuuskansio on jatkuvasti kehittyvä suunnitelma -asiakirja.

Turvallisuutta koskevien asioiden organisointi

Askolan perusopetuksen koulujen turvallisuutta koskevat suunnitelmat ovat osa opiskeluhoillon suunnitelmaa, täydentäen opiskeluhoitosuunnitelmaa (erillisiä suunnitelmakokonaisuuksia). Suunnitelmat eivät kaikilta osin ole julkisia.

Turvallisuutta koskevien suunnitelmien kokonaisuutta kutsutaan turvallisuuskansioksi. Turvallisuuskansion käytettävyyttä edistetään suunnitelmallisesti kohti yhdenmukaista sähköistä toimintaympäristöä.

Jokaisella koulussa työskentelevällä henkilöllä on käytössään turvallisuuskansio (erillisistä suunnitelmista koostuva kokonaisuus), jota täydennetään tai kehitetään jatkuvasti. Kansio pitää sisällään ohjeistuksia, joissa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisyä, niihin varautumista ja toimintatapoja kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan lisäksi sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Turvallisuuskansio sisältää lisäksi kasvatuskeskusteluja ja kurinpitomenettelytapoja koskevan ohjeistuksen. Turvallisuuskansio toimii osaltaan myös perehdytys- ja koulutusmateriaalina.

Turvallisuustyö on osa palvelualueen valmiussuunnittelun operatiivista osaa, jota johtaa palvelualuejohtaja. Kehittämistyötä toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Yhteistyössä huomioidaan sekä ulkoiset että sisäiset sidosryhmät. Kaikkia kouluja koskevaa yleistä kehittämistyötä tekevät opetuspalvelujen turvallisuuskoordinaattori sekä rehtoreista ja opettajista koostuva opetuspalveluiden turvallisuustiimi.

Koululla tulee olla sen toiminnasta vastaava rehtori (Pol 37§). Rehtori toimii koulun turvallisuusjohtajana. Rehtori vastaa henkilöstön ja oppilaiden turvallisuuskansion koulukohtaisista sisällöistä. Tämän lisäksi koulukohtaista turvallisuustyötä kehittävät koulukohtaiset turvallisuusvastaavat, kiusaamisen vastaisen työn vastuuhenkilöt ja koulun koosta riippuen myös turvallisuustiimi. Turvallisuustiimin tehtävänä on tukea ja edistää koulun turvallisuustoiminnan suunnittelua, harjoittelua, arviointia ja kehittämistä. Koulun yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä toimii tarvittaessa koulun kriisiryhmänä.

Kouluilla on käytössään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmat koskevat sekä oppilaiden keskinäisiä että oppilaiden ja aikuisten välisiä vuorovaikutussuhteita koulussa.

Oppilaan turvallisen oppimisympäristön edistäminen kuuluu kaikille - Meidän kunnassamme on nollatoleranssi kiusaamiselle, häirinnälle, sosiaaliselle syrjinnälle ja väkivallalle.

Toimintaohje uhka- ja väkivaltatilanteiden hoitamiseen

Itä-Uudenmaan poliisi on antanut alueensa kunnille ja kouluille viranomaiskäyttöön, (kuntatoimijoiden sisäiseen käyttöön) selkeän ohjeistuksen/toimintamallinuhka- ja vaaratilanteiden hoitamiseksi. On tärkeätä, että akuutit uhka- ja vaaratilanteet selvitetään välittömästi saadun ohjeen mukaisesti ja erotetaan kiusaamisesta. Askolassa toimimme tämän annetun ohjeen mukaisesti. Koulut tekevät säännöllistä yhteistyötä lastensuojelun ja poliisin kanssa.

17 toimenpidettä

1. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma on osa paikallisen opetussuunnitelman lukua 8. Nykyistä suunnitelmakokonaisuutta kehitetään niin, että turvallisuuskansioon rakennetaan lv. 2026-2027 aikana opetuspalveluiden yhteinen osio, jota täydennetään koulukohtaisilla osioilla.

2. Koululäsnäolon vahvistaminen

Koululäsnäolon vahvistaminen tarkoittaa monialaista, varhaista ja systemaattista työtä, jossa yhdistyvät koulu, koti ja muut tukiverkostot oppilaan koulumotivaation, hyvinvoinnin ja sosiaalisten taitojen tukemiseksi.

Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Perusopetuslaki 26§)

Oppilaiden läsnäoloa vahvistetaan kehittämällä edelleen opetuspalveluiden ja koulujen toimenpideohjeistusta.

3. Henkilöstön ja johdon osaamisen vahvistaminen

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen toiminta ja siihen puuttuminen määritellään opetuspalveluiden henkilöstön ja johdon täydennyskoulutuksen painopiste-alueeksi. Kehittämistyössä huomioidaan turvallisuustyön vaiheet: ennalta ehkäisy, toiminta häiriötilanteissa ja palautuminen.

Palvelualuejohtaja ja opetuspalveluiden turvallisuuskoordinaattori tukevat koulujen turvallisuusvastaavista koostuvan turvallisuusryhmän työtä osaamisen kehittämisessä.

Askolassa laaditaan toimintamalli lainvastaisiin tekoihin puuttumiseksi lukuvuoden 2026-2027 aikana. Toimintamallin toteuttamista tuetaan riittävällä koulutuksella ja sen vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti.

4. Koko kouluyhteisöä sitouttavat toimenpiteet (toimintakulttuuri - yhdessä sovitut käytänteet ja pelisäännöt)

Edistetään toimenpiteitä, joilla sitoutetaan koko kouluyhteisöä vahvistamaan kiusaamista ja väkivaltaa ehkäisevää sekä yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria. Painopisteinä ovat tavoitteet, joilla lisätään oppilaiden ja opiskelijoiden ymmärrystä kiusaamisen ja väkivallan vaikutuksista. Tavoitteena on lisäksi vahvistaa oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta kiusaamisen vastaisessa työssä sekä vahvistaa huoltajien osallisuutta kiusaamisen ehkäisyssä kodin ja koulun yhteistyön avulla.

5. Oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuurin edistäminen

Turvallisuuteen liittyy keskeisesti turvallisuuskulttuuri ja sen kautta luotu perusta päivittäiselle arkiturvallisuudelle. Turvallisuus on keskeinen osa hyvinvointia. Järjestyssäännöt määrittelevät tarpeellisilta osin koulussa toimimisen periaatteet. Niiden lisäksi varmistetaan, että jokaisella kouluyhteisöllä on yhdessä laaditut säännöt, jotka auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista että puuttumaan siihen ongelmien ilmentyessä. Yksikkö suunnittelee, millä yhteisötasolla ja millä tavalla säännöt laaditaan.

Turvallisuushavaintojen ja -ilmoitusten hallintaan kehitetään tavoitteiden saavuttamista tukevia työkaluja. Välituntivalvojan roolia vahvistetaan määrittelemällä keskeiset tehtävät myös turvallisuuden edistämisen näkökulmasta. Kirjaukset toteutetaan turvallisuuskansion Työkaluja opettajalle -alakansioon.

6. Opetuspalveluiden henkilöstön turvallisuuskansion käyttöönotto

Turvallisuuskansiota kehitetään tulevien lukuvuosien aikana ja se koostuu seuraavista osioista:

- Johdon turvallisuuskansio
- Henkilöstön turvallisuuskansio
- Oppilaiden turvallisuuskansio

Henkilöstön turvallisuuskansio otetaan käyttöön 1.8.2026 lukien. Käyttöönoton jälkeen rakennetaan koulukohtaisia osuuksia lukuvuosien 2026-2027 ja 2027-2028 aikana.

7. Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen

Ryhmyttäminen on osa toimintakulttuuria. Eriyistä huomiota kiinnitetään, kun ryhmään tulee uusi oppilas tai syntyy kokonaan uusi ryhmä. Oppilashuollon toimijoilla ja koulunuorisotyöntekijöillä on oma roolinsa tässä työssä.

8. Sosiaalisia ja tunnetaitoja kehittävät ohjelmat

Jokaiselle koululle otetaan käyttöön työkalupakki sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten. Taitojen oppiminen nähdään jatkumona, jonka vuoksi luodaan suunnitelmallista pohjaa tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja laaditaan kouluille tunne- ja vuorovaikutustaitojen vuosikello. Vuosikellossa määritellään, mitä asioita käydään läpi syys- ja kevätkauden kvartaalien aikana. Taitojen oppiminen tapahtuu myös yhteistyössä huoltajien kanssa.

9. Tiedolla johtamisen käytänteiden kehittäminen

Tiedolla johtamisen käytänteiden kehittäminen on strateginen prosessi, jossa kerätty tieto muutetaan ymmärrykseksi ja toiminnaksi. Kerättyä tietoa hyödynnetään aktiivisesti päätöksenteossa.

10. Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaisen työn sovittaminen eri toimijoiden kanssa

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastainen työ vaatii tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä, jotta turvallisuus voidaan taata kouluissa, työpaikoilla ja vapaa-ajalla. Keskeistä on selkeä työnjako, varhainen puuttuminen ja monialainen yhteistyö. Kehittämistyön tavoitteena on täsmentää ja vahvistaa eri toimijoiden roolia.

11. Kiusaamistilanteiden käsittelyä edistävät ohjelmat

KiVa Koulu® on Turun yliopistossa kehitetty kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Ohjelman tavoitteina ovat kiusaamisen ehkäiseminen, tehokas puuttuminen kiusaamistilanteisiin ja jatkuva seuranta. Jokaisen koulun käytössä on KiVa-ohjelma, jonka lisäksi voidaan hyödyntää muita tilanteen käsittelyä edistäviä ohjelmia ja työtapoja. Jokaisella koululla toteutetaan vuosittain koulukohtainen KiVa -koulukysely. Lisäksi tarkastellaan muiden mallien käytön mahdollisuuksia, esim. K 0 -toiminta.

12. Someturva

Someturva on 24/7 palvelu, joka suojaa päivittäisiltä sosiaalisen median vaaroilta ja auttaa ongelmatilanteiden kohtaamisessa. Someturvan avulla lapset, nuoret ja ammattilaiset saavat matalalla kynnyksellä asiantuntevaa apua somessa tapahtuvaan kiusaamiseen ja häirintään. 1.8.2026 lukien Someturva otetaan käyttöön vuosiluokille 7.-9 (henkilökunnalle ja oppilaille. Lisäksi nuoriso- ja liikuntapalveluiden henkilöstö) ja varmistetaan sen käyttöön liittyvä osaaminen.

13. Koulunuorisotyön tavoitteet ja yhteistyön rakenteet

Nuorisotyöntekijät ovat läsnä nuorten arjessa myös vapaa-ajalla (mm. nuorisotila-toiminta). Koulunuorisotyölle asetettuja tavoitteita ja toimintatapoja kehitetään systemaattisesti. Lukuvuoden 2026-2027 aikana laaditaan koulunuorisotyön käsikirja.

14. Yläkoulun tukioppilastoiminnan vahvistaminen

Osallistetaan oppilaat tukioppilastoiminnan edelleen kehittämiseksi. Osana tätä työtä selvitetään mahdollisuudet, miten voimme vahvistaa tukioppilaiden roolia ennalta ehkäisevässä työssä (yksinäisyys) sekä kiusaamistilanteiden selvittämisessä. Osallisuus edellyttää koulutusta ja aikuisen tukea.

15. Restoratiivisten lähestymistapojen pilotointi

Restoratiivisten eli ihmissuhteita korjaavien menetelmien käyttöönotto kouluissa. Pilotoidaan menetelmien käyttöä. Mahdollinen pilotti kirjataan koulun lukuvuosi-suunnitelmaan.

16. Ankkuritoiminta

Itä-Uudenmaan poliisin kanssa toteutettava Ankkuritoiminnan yhteistyömuoto on osa Askolan kunnan toimintamallia. Ankkuritoiminnan tarkoituksena on varhaisen vaiheen nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa ankkuritiimissä. Mukana on asiantuntijoita poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisopalveluista. Tiimin kokoonpano voi vaihdella tapauskohtaisesti. Moniammatillinen tiimi tapaa nuoren ja hänen huoltajansa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea tarkoituksenmukaisesti ja tarvittaessa ohjata oikean avun tai tuen piiriin.

17. Kiusaamisen, väkivallan, häirinnän ja lainvastaisen teon poikkeamatilanteeseen puuttumisen malli

Lukuvuoden 2026-2027 aikana laaditaan poikkeamatilanteisiin puuttumisen malli henkilöstön työn tueksi.